

KRIISIT, DEMOKRATIA JA VAPAAUS

Vuoden 2013 Tieteen päivien teemana oli ”Kriisi – uhka ja alkua”. Tapahtuman esityksistä kootun kirjan *Kaikki syntyy kriisistä* (Gaudeamus 2013) esipuheessa todetaan, että kirjoittajat pohtivat monipuolisesti, ”kuinka kriiseihin on jouduttu, mitä niissä tapahtuu, kuinka kriiseistä on selvitetty ja mitä niistä on seurannut”. Kriisejä ei teoksessa tarkastella vain kulttuurien nousuna ja tuhana tai politiikan muutoksina, vaan edustettuina ovat myös yksilötason terveysongelmat ja tunne-elämän mullistukset. Kirjassa kuvataan myös luonnon muutoksia, joissa aikajänne on toinen kuin ihmisten ja yhteiskunnan kriiseissä. Luonnossa ”muutos ja kriisi ovat välttämätön osa kiertokulkua, tasapaino väliaikainen poikkeustila”.

Tieteen päivien kirjassa ei kuvata kulkutau-teja tai laajoja epidemioita, vaikka ne ovat historiallinen ilmiö. Tässä lehdessä kirjoitetaan **Isaac Newtonin** ”ihmeellisistä vuosista”, jolloin hän työskenteli intensiivisesti kotiseudullaan mm. optiikan parissa. Paluu Lincolnshireen oli välttämätön, koska Lontoossa riehunut paiserutto oli levinnyt vuonna 1665 Cambridgeen ja yliopisto oli jouduttu sulkemaan. Vuonna 1710 paiserutto levisi myös Helsinkiin laivaliikenteen mukana Baltiasta. Karanteenista ja muista varmuustoimenpiteistä huolimatta lähes puolet kaupungin asukkaista menehtyi seuraavan vuoden aikana.

Vapauden peruskäsitteet ovat sosiologi **Ralf Dahrendorfin** mukaan demokratia ja kansalaisuus. Pandemiat saattavat myös olla uhka demokratialle ja kansalaisvapauksille. Perusoikeuksien rajoitukset voivat olla silloin perusteltuja, jos niillä voidaan estää vielä perustavampien oikeuksien loukkaaminen. Näitä ovat elämän ja terveyden suojeleminen. Suurta huolta on tänä keväänä herättänyt se, että Unkarissa hallitukselle ja pääministerille on siirretty enemmän valtaa kuin nykyisen koronaepidemian tukahduttamisen voi katsoa vaativan.

Briitta Koskiahon pohtii tässä lehdessä tulevaisuudentutkimuksen roolia tulevaisuuden perusongelmien hahmottamisessa, joista yksi keskeinen aihepiiri on demokratiaa kohtaavat uhat. Pyysin häntä ”jälkikirjoitusta” koronapandemian tuomaan uhkaan demokratialle. Hän toteaa, että aiemmista kriiseistä on opittu, että niiden aiheuttamat muutokset yhteiskunnallisiin perustekijöihin voivat olla merkittäviä. Tulevaisuudentutkimuksessa on kuitenkin vaikea ottaa yhtäkkiä kriisejä huomioon, sillä ”tutkimus luottaa enemmän pitkäaikaisiin trendeihin ja kehitysnäkymiin.” Kriisit ovat kuitenkin aiemmin lujittaneet Suomen kaltaisissa maissa perusarvoihin turvautumista. Demokratia kuuluu niihin.

KULTTUURIELÄMYKSIÄ JA AVOIMIA AINEISTOJA

Kirjastot, museot ja arkistot ovat Suomessa joutuneet sulkemaan ovensa koronavirustilanteen vuoksi. Valtakunnallisesta Finna.fi-hakupalvelusta löytyy kattavasti kulttuurielämyksiä, joista voi nauttia virtuaalisesti. Siinä on mukana jo yli 300 organisaatiota. Kansalliskirjasto tarjoaa nyt vinkkejä: on mm. mahdollista katsoa lähiympäristön vanhoja valokuvia, lähteä tutkimaan oman suvun historiaa, katsoa kotimaisia elokuvaklassikoita, ihastella taidearteita ja tarkistaa kirjastojen e-kirjojen saatavuutta. Lisäksi digitoituja kokoelmia voi katsoa Kansalliskirjaston digi.kansalliskirjasto.fi-palvelun kautta.

Tutkimuksen ja opetuksen tarpeisiin on tarjolla myös lukuisia avointen tieteellisten julkaisujen palveluita, joihin kuuluvat monografiat ja kokoomateokset, avoimet lehdet ja julkaisuarkistot. Tieteellisten seurain valtuuskunnan Journal.fi kuuluu näihin palveluihin. Kaikki lehdet, jotka näkyvät sivuston etusivulla, ovat ilmaiseksi tai vapaasti luettavissa, eli kaikkiaan 82 lehteä. Joukkoon kuuluu myös *Tieteessä tapahtuu* -lehti arkistointineen.

Ilari Hetemäki